

Energibesparing – goda exempel från kommuner och regioner energikrisen vintern 2022/2023

Maj 2023

| | Skicka vidare

Goda exempel på energibesparing från kommuner och regioner

Energieffektivisering är det första steget att ta enligt många strategier och inget nytt för Länsstyrelser, regioner och kommuner. Det senaste året har dock lyft energifrågan på agendan – utifrån solidaritet med övriga Europa, risk för manuell fränkoppling av el, viljan att bidra till sänkt elpris och att sänka den egna kostnaden. Detta har drivit fram inte bara energieffektiviseringar utan också energibesparingsåtgärder. Även om Länsstyrelsen fortsatt vill understryka vikten av långsiktigt strategiskt arbete med energieffektivisering så vill vi här visa på några goda exempel från just energibesparing under vintern 2022/2023. Detta är ett axplock för att visa på olika delar som kan bidra till energibesparingar. Syftet är att bidra till ytterligare utbyte mellan kommuner och regioner – vilket kan vara viktigt inför exempelvis kommande energikriser.

Christoffer Carstens, verksamhetsledare LEKS

Kalla vinterdagar sänker Storumans kommun ventilationen

Under kalla dagar i vinter har Storumans kommun testat att sänka ventilationen för att minska elanvändningen och nyttja den skorstenseffekt som bildas. Enligt beräkningar kan de sänka luftflödet med 20 procent när det är minus 20 grader ute, 15 procent när temperaturen visar minus 15 grader och så vidare och samtidigt bibehålla fullgod luftutväxling. Testet har fallit väl ut, luftkvaliteten har inte försämrats och elanvändningen har minskat.

– Det gäller att tänka till innan ett sådant test genomförs. Vi valde att genomföra det bland annat i kommunhuset och inte i exempelvis en förskola, eftersom små barn är mer känsliga för luftkvaliteten än vuxna, säger Erika Arklöf som är projektledare för Energismarta Storuman 2030.

Erika berättar också att denna justering lämpar sig bra med den torra och kalla luft som är i norra Sverige vintertid. En positiv bieffekt med att justera ventilationen efter utomhustemperaturen är att inomhusluften inte upplevs lika torr.

Foto: Mostophotos (gäller alla foton om det inte står något annat)

Tydlig prioritering och ansvarsfördelning i Stockholms stad

Under hösten 2022 skickade Stockholms stad ut ett uppdrag till nämnder och bolag om att ta fram förslag på åtgärder för minskad elförbrukning. Bland åtgärder som vidtagits i staden märks effektivare uppvärmning och ventilation, översyn av belysning och förändrade arbetssätt, exempelvis hur energin i skolkök kan användas mer effektivt. Skattningar visar att stadens verksamheter under vintermånaderna minskade sin elförbrukning med 3–4 procent.

– Det är ett gott resultat som visar stadens samlade kraft, förmåga och engagemang i det läge som uppstod, säger Johanna Barane, enhetschef på stadsledningskontoret och som lett den analysgrupp som arbetat med elfrågan under vintern.

Stockholms stad har bara i liten grad påverkats av elpriserna, då staden har prissäkrade fleråriga avtal. Ambitionen har i stället varit att bidra till att minska elanvändningen i samhället.

[Energianvändning, Stockholms stad](#)

ENERGISMARTA AVDELNINGAR

Bild: Västra Götalandsregionen

Beteendeförändring i Västra Götalandsregionen för minskad verksamhetsenergi i hälso- och sjukvård

Västra Götalandsregionen har i flera år arbetat för att minska verksamhetsenergin med hjälp av beteendeförändringar. En av lärdomarna är att det används mycket "onödig" energi till medicinsktekniskutrustning. Minskningspotentialen har identifierats till 20 procent.

– Exempelvis har klisterlappar hjälpt till att tydliggöra vilken medicinsktekniskutrustning som får stängas av eller inte, säger Anna Teghammar, regionutvecklare på Västra Götalandsregionen.

Idag används material för detta rutinmässigt, exempelvis inventeringslista för energironder och kommunikationsmaterial för vårdenheternas arbetsplatsträffar. Detta för att motivera, diskutera och identifiera besparingspotential genom beteendeförändringar.

Presentation av Västra Götalandsregionens arbete:

[Energibesparingsåtgärder i lokaler inom offentlig sektor, Youtube](#)

Utbildningsmaterial till arbetsplatsträffar:

[Energismarta avdelningar, Västra Götalandsregionen](#)

Ronneby engagerar unga brukare av lokaler att jaga energitjuvar

På förskolan Hulta i Ronneby jagas energimonster och förskolebarnen turas om att vara energivaktmästare. Förskolan jobbar med hållbar utveckling och under hösten fokuserade de på energi. Förskolebarnen hjälps åt att komma ihåg att släcka lampor så att de inte står tända i onödan. Enligt personalen på förskolan är barnen väldigt engagerade och lär sig eftersom undervisningen är upplagd på ett sätt som gör att de tycker att det är roligt.

Lyssna till förskolebarnen som förklarar vad en energivaktmästare är:

[Unga energijägare ska hjälpa förskolan att spara el, Sveriges radio - P4 Blekinge](#)

[Här jagar förskolebarnen i Ronneby energitjuvar, SVT Nyheter](#)

Mål och mätpunkter visar minskad elförbrukning hos Region Gotland

Den 13 oktober beslutade Region Gotland att följa EUs sparpaket om minskad elförbrukningen under vintern 2022/2023. Fastighetsförvaltningsavdelningen fick samtidigt i uppdrag att ta fram mätpunkter för att följa upp elförbrukningen.

– Under januari och februari har Region Gotland i medel minskat elförbrukningen med 8 respektive 10 procent. Det finns en variation mellan förvaltningarna, men som helhet har alla gjort ett bra resultat, säger Björn Sandqvist, avdelningschef Fastighetsförvaltningsavdelningen.

En åtgärd som har vidtagits i vinter är att byta från värmepump till fjärrvärme som primär värmekälla på Visby Lasarett, för de delar som inte redan var anslutna till fjärrvärme. De har även justerat drifttider på ventilation och nattvandrat för att identifiera energitjuvar.

Som fastighetsägare har Fastighetsförvaltningsavdelningen under flera års tid arbetat med energieffektivisering. Därmed har de kunnat nyttja existerande kompetens och organisation för att möta vinterns svårigheter.

Biologisk mångfald kan gynnas vid val av

energiåtgärder i Lunds kommun

När energikrisen var ett faktum genomförde Lunds kommun en tidig dialog med polisen och handeln i centrum för att diskuteras vilken belysning som är viktigast ur deras perspektiv.

– Utifrån det har vi eftersträvat att hitta de lösningar som ger stor energibesparing men en liten påverkan på trygghet och stämning, säger Linda Birkedal som är miljöstrateg på Lunds kommun.

Exempelvis kortades tiden på utomhusbelysningen till slut ner med 15 minuter morgon och kväll samt dimrades på många ställen ställen ner till hälften. På det sättet beräknas kommunen 625 MWh per år samtidigt som de valde att ha kvar julbelysningen (vars energibehov är på 9 MWh per år).

Kommunen söker också lösningar som ger synergier. Många djur påverkas mycket av vissa typer av ljus, till exempel fladdermöss och fjärilar.

– När man byter till LED-belysning är det bra att samtidigt fundera över våglängd, så att vi stör det vilda så lite som möjligt. Det finns förutsättningar för det när man byter till LED, säger Linda Birkedal.

Information om Lunds kommuns arbete:

[Hur kan kommunen spara el i vinter?, WWF webinarium på Youtube](#)

Social hållbarhet en viktig del i valet av energibesparingsåtgärder i Linköpings kommun

Flera förvaltningar och bolag arbetade under 2022 med att föreslå och värdera elbesparande insatser för Linköpings kommun. Insatserna delades upp i två olika steg:

1. Insatser som kunde genomföras omedelbart och som inte bedömdes få negativa konsekvenser för mottagare. Dessa insatser genomfördes omgående.
2. Insatser som endast skulle genomföras till exempel vid påbud från nationellt håll. Dessa insatser bedömdes medföra negativa konsekvenser för mottagare.

Insatserna värderades utifrån sociala hållbarhetsaspekter, hänsyn togs till hur insatserna påverkar folkhälsa och upplevd trygghet.

– Insatserna kompletterades med kommunikationsinsatser för att öka förståelsen för genomförandet, men också för att stimulera Linköpingsbor att själva spara el, säger Magdalena Fallde på Linköpings kommun.

Se Linköpings kommuns kommunikation om deras arbete:

[Så mycket mindre el förbrukade kommunen under vintern, Linkoping.se](#)

Västerviks kommuns hantering av elsituationen

Västerviks kommun agerade på uppmaningarna att spara el hösten 2022. Kommunen hanterade frågan likt andra krisfrågor och startade en energigrupp med säkerhetsskyddschefen Andrea Brändström som samordnare och representanter från olika förvaltningar och kommunala bolag.

En gemensam målformulering har pekat ut riktningen för arbetet och gruppen har identifierat åtgärder som ger direkt effekt. Exempelvis har de valt att justera inomhustemperaturer, stänga bastu, flytta ett omklädningsrum och justera gatubelysning under tiden då julbelysningen varit tänd. De har jobbat med informationskampanjer, både riktade till medborgare och till anställda i kommunen. Arbetet har gett resultat, senaste mätningen visade en minskad förbrukning med fem procent.

Information om Västerviks arbete:

[Energibesparingsåtgärder i lokaler inom offentlig sektor, Energimyndigheten på Youtube](#)

[Elbesparingar vintern 2022, Västerviks kommun](#)

Tillfälligt elkansli i Uppsala kommun

Uppsala kommun bildade ett tillfälligt elkansli för att samordna arbetet med kommunstyrelsens uppdrag till organisationen om att spara el vintern 2022/2023. Fokus har varit på att stötta förvaltningar och bolag med kunskap, samordna och följa upp åtgärder.

Elkansliet har hållit i samordningsmöten med kontaktpersoner från hela organisationen samt tagit fram kunskapsunderlag och riktlinjer för arbetet med elbesparing. Exempelvis tog elkansliet fram kommunikationsmaterial till kontor, skolor och boenden kring hur medarbetare kan bidra till att spara el på arbetsplatsen.

Elkansliet samlar nu i vår in statistik för sista gången. Statistiken kommer att användas som underlag för att bedöma vad kommunerna åstadkommit i form av minskad och flyttad elanvändning.

[Åtgärder med anledning av energikrisen 2022/2023, Uppsala kommun](#)

Energibesparingsarbete i Göteborgs Stad leder till bättre kunskap och ökat samarbete

Göteborgs kommunfullmäktige fattade i oktober 2022 beslut om att samtliga nämnder och bolag skulle förbereda och genomföra energieffektiviserande och energibesparande åtgärder. Stadsledningskontoret fick i uppdrag att samordna stadens arbete.

Kontaktpersoner tillsattes i samtliga förvaltningar och bolag. En funktionsbrevlåda togs fram och vägledningsmaterial och instruktioner kommuniserades ut. En samordningsgrupp etablerades med tillgång till en digital samarbetsyta, och regelbundna möten hölls för att följa upp åtgärder och resultat.

– Ett långsiktigt energieffektiviseringsarbete, rådighet över de åtgärder som kan vidtas samt delegerat ansvar med snabba beslutsvägar är viktiga för att lyckas, säger Ann-Marie Lindell på Stadsledningskontoret.

Genom arbetet har Göteborgs Stad fått en ökad kunskap om energifrågor och satsar nu mer på energieffektiviserande åtgärder. Samarbetet mellan stadens bolag och förvaltningar har blivit bättre, vilket kommer att bidra till ökad effektivitet i framtiden.

Mer information om Göteborgs Stads arbete:

- [Miljö & kretslopp, webbplatsen Vårt Göteborg](#)
- [Spara el, webbplatsen Vårt Göteborg](#)
- [Kommunen i det nya energilandskapet - energieffektivisering i offentlig sektor, YouTube](#)

Att mäta temperatur på livsmedel ger energibesparing i Eskilstuna kommun

Eskilstuna kommun arbetar sedan flera år med energieffektivisering, bland annat i projektet *Upprustning med energifokus*. När energikrisen så var ett faktum hösten 2022 startade Eskilstuna kommun en elsamordningsgrupp för att snabba upp energiarbetet.

– Energikrisen gjorde att vi skalade upp vårt arbete med energy probe i kyl- och frysrum. Nu finns de installerade i 20–25 storkök i kommunen, vilket har halverat kylrummens energianvändning, berättar Bengt Karlsson som är projektledare för energieffektivisering i Eskilstuna kommun.

Energy probe är en sensor som mäter temperaturen på maten i stället för luften i kylrummet. Genom att temperaturen inte varierar lika snabbt ger detta en bättre användning av kompressionerna, vilket minskar både slitage och energiåtgång.

Ett framgångskoncept inom kommunen har också varit att kombinera det långsiktiga tänket kring renoveringar och åtgärdspaket, med driftåtgärder och beteendefrågor.

– Energiarbete är en färskvara. Om vi inte sköter driften och något behöver åtgärdas så kan energiförbrukningen snabbt sticka i väg, säger Bengt Karlsson.

Mer information om Eskilstunas arbete med energieffektivisering finns på sidorna 21–24 i rapporten:

[Totalmetodiken – vilket blev det verkliga utfallet? belok.se](#)

Tips på vägledning och stöd

Myndigheter, organisationer, regioner, kommuner och projekt kan bidra med vägledning i arbetet med energibesparing på olika sätt. Nedan har vi samlat några länkar med bra information:

1. [Energieffektivisering inom offentlig sektor - råd och stöd, Energimyndighetens webbplats](#)
2. [Aktörer som bidrar med kunskap och goda exempel - webinarier, rapporter och guider, Energimyndighetens webbplats](#)
3. [BeBo - Energimyndighetns nätverk för energieffektiva flerbostadshus, BeBostads webbplats](#)
4. [Resurseffektiv livsmedelshantering, Relivs webbplats](#)
5. [Effekthushållning, webbplatsen för Energiintelligenta Dalarna](#)
6. [Energieffektivisering av offentliga byggnader och värdeskapande fastighetsförvaltning, Länsstyrelsen Skånes webbplats](#)
7. [Inget mer lappa och lag i kommunala fastigheter - Så här kommer ni igång med lönsamma och nödvändiga investeringar, Länsstyrelsen Skånes webbplats](#)
8. [Eleffektiva kommuner - regional samverkan mot kapacitetsbrist, Energimyndighetens webbplats](#)
9. [Energi och klimat, Sveriges Kommuner och Regioners webbplats](#)
10. [Energieffektivisering, Klimatkommunernas webbplats](#)
11. [Energikontoren Sveriges webbplats](#)
12. [Energispartips - så sparar du energi i hemmet, Sveriges allmännyttas kampanjwebbplats](#)

Länsstyrelsernas arbete med regeringsuppdraget

Organisationer inom offentlig sektor är viktiga aktörer för att minska samhällets energianvändning och därigenom visa vägen för andra, såsom företag, föreningar och privatpersoner. Länsstyrelsen har under höst och vinter 2022/2023 haft i uppdrag att ge stöd till kommuner och regioner i arbetet att minska och effektivisera energianvändningen. Stödet har skiljt sig åt utifrån regionala förutsättningar och behov. Några exempel är plattformar för utbyte av goda exempel mellan kommuner, webinarier med kunskap om effektiva åtgärder och möten för att främja samverkan som underlättar energieffektiviseringsåtgärder.

Länsstyrelsernas energi- och klimatsamordning, LEKS

Länsstyrelsernas uppdrag är att regionalt leda omställningen till ett energi- och klimatsmart samhälle. LEKS är en nationell samordningsorganisation för att stödja länsstyrelserna i det arbetet.

Webbplats: <https://www.leks.se>

[Så hanterar vi dina personuppgifter.](#)